

Yksilöllisyys ja yhteisöllisyys K. E. Nipkowin uskonnonpedagogisen teorian kehityksessä 1960–1990

Marja Leena Virolainen
2006 Helsingin yliopisto, 223 sivua

Saksalainen uskonnonpedagogiikka tutkimuksen kohteena

Väitöstutkimukseni tehtävänä on kuvata ja analysoida saksalaisen uskonnonpedagogin K. E. Nipkowin uskonnonpedagogisen teorian kehitystä 1960 - 1990 yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Nipkowin käyttämä dialektis-konvergenssiteoreettinen menetelmällinen lähestymistapa merkitsee teologisten ja pedagogisten tekijöiden dialogia. Näin syntyvät Nipkowin kolmenkymmenen vuoden kuluessa kehittämät uskonnonpedagogiset mallit, teorialuonnokset ja uskonnonpedagoginen teoria.

Kysymys yksilöllisyydestä (1960-luku)

Nipkowin väitöskirja vuodelta 1960 käsitteli yksilöllisyyttä Pestalozzin, Humboldtin ja Schleiermacherin ajattelussa. Nipkow pitää yksilöllisyyttä yhtenä pedagogisista peruskäsitteistä, jota tulee kuitenkin tulkita yhä uudelleen yhteiskunnallisten ja historiallisten tilanteiden vaihtuessa. Nipkow kehitti 1960-luvun lopulla ns. kokemushermeneuttisesti orientoituneen kontekstimallin uskonnonopetuksen tarpeisiin. Siinä on keskeistä Raamatun tekstien ja tämän ajan todellisuuden saattaminen vuorovaikutukseen toistensa kanssa. Yksilöllisyys näkyy kontekstimallisissa oppilaiden elämäntilanteiden ja kasvatustodellisuuden huomioon ottamisena.

Yhteisöllisyysnäkökulman vahvistuminen (1970-luku)

Moniulotteinen uskonnonpedagoginen teorialuonnos vuodelta 1975 korosti identiteetin tukemista uskonnonpedagogisena perustehtävänä. Yksilöllisyyskäsite saa siinä tavallaan uuden, tuon ajan kehityspsykologisten teorioiden esille nostaman muodon. Muut perustehtävät, sosiaalieettinen perustehtävä, kriittisen uskonnollisuuden perustehtävä ja ekumeenisen oppimisen perustehtävä merkitsevät selkeämmin yhteisöllisyyden esille nostamista. Kysymyksessä on vapauttavan kasvatuksen luonnos, joka kohtaa ajan individualistis-eksistentiaalistiset ja yhteiskunnallis-kirkolliset haasteet kriittisesti.

Kohti rinnalla kulkemisen pedagogiikkaa ja kirkollisen uudistumisen teologiaa (1980-luku)

Teorialuonnoksen jatkokehitys vuodelta 1982 piti edelleen esillä sekä yksilöllisyyden että yhteisöllisyyden näkökulmia Nipkowin yhdistäessä kehityspsykologisiin, erityisesti elämänkaaritutkimuksen teorioihin historiallis-yhteiskunnallisen ulottuvuuden. Hänen mukaansa yksilön kehitys ja yhteinen elämäntodellisuus kuuluvat yhteen. Uskonnonpedagogiseksi perustehtäväksi muodostuu yhdessä elämään ja uskomaan oppiminen. Nipkow siirtää dialogisuuden sukupolvien väliseen oppimiseen ja kehittää elementarisointia kunkin ikäkauden lähtökohdat huomioon ottavaksi uskonnonpedagogiseksi menetelmäksi. Uskonnonpedagoginen kirkollisen kasvatustodellisuuden teoria vuodelta 1990 sisältää yksilön rinnalla kulkemisen ja yhteisöllisen uudistumisen tehtävät kristillisen uskon välittämisen edellytyksinä ajassa, jota leimaa monimuotoisena ilmenevä kristillisuus.

Kasvatus sivistysmerkityksessä tutkimustuloksia selittävänä tekijänä

Henkítieteellinen suuntaus kásitteineen (*Individualität, Bildung*) muodostui yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä Nipkowin uskonnonpedagogisen teorian kehityksessä selittäväksi tekijäksi. Nipkowin käyttämä kasvatuskásite (*Bildung*) sisältää itsessään ajatuksen yhtäältä eri-ikäisten ihmisten yksilöllisyydestä, itsenäisyydestä, vapaudesta ja omasta vastuusta, toisaalta ajatuksen kasvatuksen dialogisuudesta sen mahdollistamassa yhteisössä. Teologisesti Nipkow liittyy yksilöllisyys ja yhteisöllisyysajattelussaan Schleiermacherin uskonymmärrykseen, jota leimasi avoimuus suhteessa maailmaan. Yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden merkitystä Nipkowin ajattelussa syvensi lisäksi osallistuminen työryhmien jäsenenä KMN:n kasvatuskeskusteluihin.

Tietoja väittelijästä: Kasvatusaineiden sekä teologisten aineiden ja seurakuntatyön päätoiminen opettaja vuodesta 1992 lähtien, Portaanpään kristillinen opisto, Lapinlahti. Ylioppilastutkinto 1967, Kuopion Yhteislyseo. Sosiaalikasvattaja 1971, Sisälähetysseuran Kasvattajaopisto, Pieksämäki. Teologian maisteri 1991, Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuksen pedagogiset opinnot 1994, Helsingin yliopisto. Pappivihkimys 2001, Kuopio. Pastoraalitutkinto 2004, Kuopio. Kasvatustieteiden maisteri 2006, Joensuun yliopisto.